

17. LOI no 018-670 du 30 juillet 018 relative à la protection du secret des affaires. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/18278> (дата звернення: 29.05.2025 р.).

18. Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 р. № 300-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 29.05.2025 р.).

19. Вступ України до ЄС: впровадження європейського законодавства про комерційну таємницю, — обговорення в УКРНОІВІ. URL: <https://nipo.gov.ua/eu-ua-zakonodavstvo-pro-komertsijnu-taiemnytsiu>. (дата звернення: 29.05.2025 р.).

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ БОРОТЬБИ З НЕДОБРОСОВІСНОЮ КОНКУРЕНЦІЄЮ

Ткачов М.М.,
кандидат економічних наук, доцент

Черноусов О.І.,
аспірант

Нечепоренко Д.А.,
аспірант

Шейн Є.С.
аспірант

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

У ХХІ столітті конкуренція стала фундаментальною складовою функціонування ринкової економіки, визначаючи темпи розвитку, інноваційну динаміку та ефективність господарської діяльності. Відкрите й чесне конкурентне середовище сприяє підвищенню якості товарів і послуг, зниженню цін, активізації інвестиційної активності та формуванню стійких економічних зв'язків як усередині країни, так і на міжнародному рівні [1, 5, 9]. Водночас, поряд із позитивними проявами конкуренції, у реальному господарському середовищі дедалі частіше виникають ситуації її викривлення, що пов'язані з недобросовісними конкурентними практиками [2, 4, 7].

Недобросовісна конкуренція — це не просто порушення етичних норм ведення бізнесу, а серйозне економіко-правове явище, яке становить загрозу для справедливого функціонування ринку. Такі дії, як введення споживачів в оману, розповсюдження неправдивих відомостей, копіювання продукції, недобросовісна реклама чи зловживання інтелектуальною власністю, деструктивно впливають як на мікроекономічному (окремі підприємства), так і на макроекономічному рівнях (державна економіка загалом) [3, 8].

У зв'язку з цим надзвичайно актуальним постає питання створення та функціонування ефективного правового механізму боротьби з не-

добросовісною конкуренцією. Саме право виступає головним інструментом, який має забезпечити баланс між свободою підприємницької діяльності та потребою у справедливій, прозорій і добросовісній конкуренції.

Дана наукова доповідь має на меті дослідити основи формування правового механізму протидії недобросовісній конкуренції, охарактеризувати його структуру, основні нормативно-правові акти, інституційні засади, а також проаналізувати реальні проблеми правозастосування в цій сфері. Особливу увагу приділено ролі Антимонопольного комітету України, судової практики та гармонізації українського законодавства з міжнародними нормами, зокрема правом Європейського Союзу.

Поглиблене розуміння цього правового механізму дозволить не лише розкрити потенціал національного конкурентного законодавства, а й сформувати практичні рекомендації щодо його вдосконалення та підвищення ефективності.

Правовий механізм боротьби з недобросовісною конкуренцією — це сукупність норм, інституцій та процедур, спрямованих на запобігання, виявлення, припинення та притягнення до відповідальності за порушення принципів добросовісного ринкового суперництва. У центрі цього механізму перебувають правові гарантії рівності суб'єктів господарювання, захисту їхніх прав та інтересів, а також забезпечення добропорядності конкурентного середовища.

Ключовими нормативними актами, що регулюють боротьбу з недобросовісною конкуренцією в Україні, є наступні документи правничого характеру.

1. Господарський кодекс України — містить визначення поняття недобросовісної конкуренції (ст. 1, ст. 32), принципи конкурентної політики, засади функціонування ринку.

2. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» — спеціальний закон, що детально розкриває форми недобросовісної конкуренції, такі як:

- неправомірне використання ділової репутації;
- створення перешкод господарській діяльності конкурента;
- поширення неправдивих відомостей;
- копіювання зовнішнього вигляду продукції;
- незаконне збирання та використання комерційної таємниці.

3. Закон України «Про захист економічної конкуренції» — визначає загальні принципи державного контролю за дотриманням конкурентного законодавства.

Також важливу роль відіграють Цивільний кодекс України (регулювання договірних відносин, деліктної відповідальності); Закон «Про рекламу» (заборона недобросовісної реклами); міжнародні договори (Угода про асоціацію Україна — ЄС, Паризька конвенція про охорону промислової власності тощо).

Основним органом, що здійснює контроль за дотриманням антимонопольного законодавства, є Антимонопольний комітет України (АМКУ). Його повноваження включають:

- проведення розслідувань за фактами недобросовісної конкуренції;
- винесення рішень і накладення штрафів;
- звернення до суду з вимогою припинення правопорушення;
- ініціювання змін у нормативно-правовій базі.

Крім АМКУ, важливу роль відіграють суди, які розглядають спори між суб'єктами господарювання, що виникають у результаті порушень конкурентного законодавства.

Розгляд справ про недобросовісну конкуренцію відбувається згідно з нормами господарського та адміністративного процесуального законодавства; правилами, визначеними внутрішніми актами АМКУ; міжнародними практиками доказування порушень у сфері інтелектуальної власності та ринкової поведінки.

Особливе значення має доказування факту недобросовісної практики, що потребує збору документальних підтверджень; експертної оцінки; встановлення причинно-наслідкового зв'язку між діями порушника та завданими збитками.

За порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції можуть бути застосовані такі заходи: адміністративні штрафи; компенсація завданих збитків; зобов'язання припинити порушення; публічне спростування недостовірної інформації; заборона на використання знаків, що вводять в оману споживачів.

У ряді випадків може йтися про кримінальну відповідальність, наприклад, за умисне збирання або розголошення комерційної таємниці (ст. 231 КК України).

У світовій практиці боротьба з недобросовісною конкуренцією часто ґрунтується на жорсткому антимонопольному регулюванні; незалежності контролюючих органів; високому рівні корпоративної культури; прозорості ведення бізнесу.

Україна поступово гармонізує своє законодавство із нормами ЄС, проте ефективність реалізації правових механізмів поки що обмежена через низький рівень правової обізнаності; недосконалість процедур; обмеженість ресурсів антимонопольних органів; корупційні ризики.

Для підвищення ефективності боротьби з недобросовісною конкуренцією необхідно забезпечити дієвість санкцій; запровадити цифрові платформи моніторингу ринку; посилити міжвідомчу та міжнародну координацію.

Проведений аналіз дозволив зробити низку вагомих висновків щодо сутності, структури та дієвості правового механізму боротьби з недобросовісною конкуренцією в Україні.

По-перше, недобросовісна конкуренція є глибоко системною проблемою, яка поєднує економічні, правові, етичні та соціальні аспекти. Вона негативно впливає на рівень довіри до бізнесу, створює перешкоди для нових учасників ринку та порушує принципи ринкової рівноваги.

По-друге, правовий механізм боротьби з недобросовісною конкуренцією в Україні має значну нормативну базу, основу якої складають Господарський кодекс України, закони «Про захист економічної конкуренції» та «Про захист від недобросовісної конкуренції». Однак формальна наявність нормативних актів не гарантує ефективності ме-

ханізму — реальне його втілення залежить від ефективності правозастосовчих органів, зокрема Антимонопольного комітету України.

По-третє, серед основних проблем правозастосування варто виокремити:

- низьку правову обізнаність суб'єктів господарювання;
- складність процесу доказування фактів порушень;
- обмеженість ресурсів антимонопольних інституцій;
- повільність судового розгляду відповідних справ.

По-четверте, боротьба з недобросовісною конкуренцією має також міжнародне значення. Україна, як держава з європейським вектором інтеграції, повинна забезпечити гармонізацію свого законодавства з правом ЄС, особливо в контексті зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію.

Водночас, ефективна реалізація правового механізму боротьби з недобросовісною конкуренцією потребує:

- зміцнення інституційної спроможності АМКУ;
- вдосконалення процедури розслідування порушень;
- впровадження електронних платформ моніторингу ринку;
- підвищення правової культури та корпоративної відповідальності.

Таким чином, лише синергія нормативного забезпечення, інституційної спроможності, ефективної судової практики та бізнес-етики здатна створити умови для формування добросовісного конкурентного середовища в Україні. Це, у свою чергу, стане основою економічної стійкості, інвестиційної привабливості та сталого розвитку національного господарства.

Список використаних джерел

1. Кобелева Т. О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи: монографія. Харків: Планета-Принт, 2020. 354с.

2. Перерва П.Г., Борзенко В.І., Кобелева Т.О. Інтелектуальна власність: магістерський курс: підручник. Харків: НТУ «ХПІ», 2019. 1002 с.

3. Pererva P.G., Kocziszky G., Veres Somosi M. (2019) Compliance program: [tutorial]. Kharkov; Miskolc : NTU "KhPI". 689 p.

4. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.

5. Товажнянський В.Л. Антикризисний механізм сталого розвитку підприємства. Х.: Віровець А.П. : Апостроф, 2012. 703 с.

6. Перерва П.Г. Економіка та організація інноваційної діяльності : підруч. / за ред. П.Г.Перерви, С.А.Меховича, М.І.Погорєлова. Харків: НТУ «ХПІ», 2008. 1080 с.

7. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард–2017»: тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017 р. Харків : Томенко Ю.І., 2017. С. 54–57.

8. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova N.P Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // Науковий вісник Полісся. 2017. № 2(2). С. 144–149. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvp_2017_2\(2\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvp_2017_2(2)_24)

9. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч. посібник для інж.-техн. вузів. Харків: «Основа», 1993. 288 с.

10. Перерва П.Г. Управління інноваційною діяльністю підприємства // Маркетинг: підручник / За ред. О.А. Старостіної. К.: Знання, 2009. С. 461–518.

ПРОТИДІЯ НЕДОБРОСОВІСНІЙ КОНКУРЕНЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Ткачова Н.П.,

кандидат економічних наук, доцент

Погорелова Т.О.,

доцент

Масалаб О.В.

аспірант

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

У цифрову епоху соціальні мережі стали не лише інструментом комунікації, маркетингу чи особистого самовираження, а й потужним каналом формування громадської думки, споживчої поведінки та ринкових трендів. Facebook, Instagram, YouTube, TikTok, Twitter, LinkedIn та інші платформи об'єднують мільярди користувачів і створюють нові формати взаємодії між брендами та аудиторією [1–10]. У цьому контексті конкуренція виходить за межі традиційного бізнес-середовища й активізується у сфері цифрової присутності, де кожна дія миттєво стає публічною [2, 6, 9].

Однак саме відкрите цифрове середовище, з його динамічністю та високим рівнем анонімності, стає ґрунтом для розквіту недобросовісної конкуренції, яка набуває нових, небезпечних форм [1, 7]. Серед найпоширеніших — поширення фейкових відгуків, замовні негативні кампанії, дискредитація конкурентів через боти, маніпулювання алгоритмами видимості контенту, крадіжка ідентичності бренду, недобросовісна реклама та порушення авторських прав у соціальному контенті [3, 10].

У таких умовах протидія недобросовісній конкуренції за допомогою соціальних мереж стає не лише технічним чи комунікаційним завданням, а й важливою складовою правового, репутаційного та стратегічного захисту бізнесу. Йдеться про використання самих соціальних платформ як інструменту:

- виявлення порушень (соціальний моніторинг, SMM-аналітика);
- документування фактів недобросовісної поведінки;
- публічного захисту бренду через офіційні заяви, відео, інтерв'ю;
- взаємодії з платформами з метою видалення незаконного або шкідливого контенту;
- просвітницьких кампаній серед споживачів щодо фейків, маніпуляцій та «чорного PR».